

New
Direction

BUDOUCNOST KONZERVATISMU

TRANSATLANTICKÁ PERSPEKTIVA

ROMAN JOCH

New Direction

Founded by Margaret Thatcher in 2009 as the intellectual hub of European Conservatism, New Direction has established academic networks across Europe and research partnerships throughout the world.

Roman Joch

Roman Joch (1971) je ředitel a viceprezident Občanského institutu, publicista a komentátor. Vyučuje na Národohospodářské fakultě VŠE a na soukromé VŠ CEVRO Institut. Specializuje se na politickou filosofii, mezinárodní vztahy, bezpečnostní otázky a americkou politiku; je autorem řady knih a publikací.

1	EDMUND BURKE A KONZERVATISMUS	7
2	EVROPA 1945-	9
3	AMERIKA 1945-	11
4	AMERICKÝ KONZERVATISMUS V POST-REAGANOVĚ DOBĚ	15
5	TRUMPOVA ÉRA	19
6	DOPAD TRUMPA NA EVROPSKOU PRAVICI A KONZERVATISMUS	29
7	SHRNUTÍ: CO JE KONZERVATISMUS, JAK BÝT KONZERVATIVNÍ?	33

EDMUND BURKE A KONZERVATISMUS

Zrod konzervatismu lze situovat do jednoho člověka a jeho díla. Byl jím britský poslanec irského původu Edmund Burke (1729-97) a jeho kniha *Úvahy o revoluci ve Francii* (1790). Odsoudil v ní Francouzskou revoluci, předpověděl jakobínský teror, jenž nakonec vyústí ve vládu vojenského diktátora (stal se jím generál Bonaparte, čehož se už Burke nedožil).

Někteří mají tendenci vnímat konzervatismus jako strnulost, zapšklost, neměnnost. Nic nemůže být vzdálenější pravdě.

Konzervatismus se rodí, když vývoj z nedokonalého stavu jde fatálně špatným směrem. Edmund Burke viděl, že Francouzská revoluce nepovede k osvobození člověka a lidstva, nýbrž k jejich zotročení horším, než existovalo na Západě kdykoli předtím.

Burke nebyl tory, nýbrž whig, který prosazoval liberální kauzy: zastával se Irů proti Angličanům, Indů proti krutému britskému guvernérovi, a Američanů za jejich války za nezávislost. Proč ale odsoudil Francouzskou revoluci?

Protože byl přesvědčen, že „ideje mají následky“, že francouzští revolucionáři byli vedeni mylnými a zhoubnými idejemi svých osvícenců a Rousseaua, takže následky budou tragické. Odmítali přihlížet ke konkrétní podobě společnosti, k jejím zvláštnostem, zděděným institucím a zvyklostem; místo toho ji hodlali silou vnutit svou představu dokonalosti, hlava-nehlava. Když narazí na odpor lidí, ustaví tyranii.

Přesně to se stalo.

Dobře to ilustruje francouzský film „Šuani“ (*Chouans!*), jenž natočil Philippe de Broca v roce 1988 (v předvečer dvoustého výročí Francouzské revoluce), s Philippem Noiretem a mladičkou Sophie Marceau. Chcete-li pochopit Edmunda Burka a konzervatismus, neprohlopte, pokud se na ten film podíváte.

Sám Burke po zbytek života svolával civilizovanou Evropu do zbraně proti tomuto novodobému, modernímu barbarství. Jeho postoj vůči jakobínům byl stejný, jako postoj Winstona Churchilla vůči bolševismu: „zaškrtit v kolébce“ (či jeho pozdější postoj vůči nacismu). V tomto smyslu je Burke mnohými považován za duchovního otce Studené války.

Někdy se uvádí, že hlavním soupeřem konzervatismu byl v 19. století (klasický) liberalismus a ve století 20. socialismus. To není tak úplně pravda. Konzervatismus byl schopen kompromisů s liberalismem i socialismem (v tom druhém případě až příliš velkých na můj vkus), pokud respektovaly vládu zákona a instituce. Konzervatismus byl nepřítelem - „a to až do těch hrdel a statků“ - především militantního radikalismu a revolucionářství, ať už měly podobu jakobínskou, komunistickou, nacistickou (či dnes islamistickou).

Pro konzervativce je příznačná vděčnost; jsou vděční za všechna dobra, kterých se lidem v civilizované společnosti dostává. Vděčnost činí lidi šťastnými. Lidé, kteří jsou si vědomi toho, že mají být za co vděční, tj. lidé konzervativní, jsou většinou šťastní; a rozhodně šťastnější, než jejich oponenti. Ti nevidí důvod ke vděčnosti, protože všude vidí jen samé křivdy a důvody ke stížnostem; jsou zapšklí a mrzutí. Konzervativci naopak mají radost ze života a jsou ochotni ji hájit.

Tento aspekt konzervatismu dobře vystihuje jedno jeho pozdější a méně známé dílo, které Edmund Burke napsal v roce 1796, *A Letter to a Noble Lord*. Je to vynikající polemika – psaná jakoby dnes, tak je aktuální – s lidmi, kterým se říká „limuzínový liberál“ či „šampaňský socialista“, tj. bohatými levicovými pozéry, kteří „svým sluhům dovolí na prvního máje připnout na blatník své limuzíny malou červenou vlaječku.“¹⁾

EVROPA 1945-

Evropský konzervatismus byl vždy více paternalistický než americký. Po skončení Druhé světové války jeho hlavní snahou bylo opět obnovit civilizaci, (západní) Evropu postavit na nohy a dát dohromady. Představiteli tohoto (západo-) evropského konzervatismu byli křesťanští demokraté v západním Německu, Itálii a Beneluxu, konzervativci ve Velké Británii a gaullisté ve Francii. V zájmu rekonstrukce Evropy se evropský konzervatismus soustředil na politiku konsenzu a spolupráce se sociální demokracií.

Součástí tohoto konsenzu – demokracie, svoboda, sociální stát – bylo po porážce nacismu i zadržování komunismus a odpor vůči němu. Byl to tzv. konsensus Studené války.

Vydržel dvacet let, než jej v druhé polovině 60. let 20. století radikální Nová levice odvrhla. Odvrhla antikomunismus, stala se anti-antikomunistickou a nezřídka vnímala USA jako horší než Sovětský svaz. A odvrhla taky klasické kořeny a židovsko-křesťanské dědictví Západu; stala se v kulturně-morálních otázkách radikální.

Nová levice byla nová tehdy, před padesáti lety, v druhé polovině 60. let 20. století. Dnes je už hlavním proudem západní levice. Evropští konzervativci nesdíleli její anti-antikomunismus, byli a zůstali antikomunisty, kteří i nadále vedli obrannou Studenou válku proti sovětské hrozbě. Jejím vrcholem byla 80. léta 20. století, kdy spolupracovali

s americkým konzervativním prezidentem Ronaldem Reaganem. Příkladem může být rok 1983, kdy souhlasili vzdor masovým demonstracím „mírového hnutí“ s rozmístěním amerických raket středního doletu Pershing 2 a střel s plochou dráhou letu, jež kompenzovaly a tak neutralizovaly již v druhé polovině 70. let rozmístěné sovětské rakety SS-20, v jejichž doletu byla všechna hlavní města západní Evropy (s výjimkou islandského Reykjavíku). Byli to konzervativní státníci jako Margaret Thatcherová ve Velké Británii, Helmut Kohl v západním Německu, Ruud Lubbers v Nizozemí, Wilfried Martens v Belgii, Poul Schlüter v Dánsku, Giulio Andreotti v Itálii, či Franz-Joseph Strauss v Bavorsku.

Stáli pevně, a proto v roce 1989 viděli úspěch své politiky.

V otázkách kulturně-morálních však v zájmu zachování konsenzu s levicí, především ohledně evropské integrace, projektu „stále těsnější unie“, praktikovali appeasement levice, kapitulaci před ní a kolaboraci s ní.

Stali se „Vichy-konzervativci“.

Proto v rámci hlavních, tradičních stran středu a pravice v západní Evropě o konzervatismu mluvit nelze (s výjimkou několika málo osob). Tím se západoevropský konzervatismus nejvíce lišil a liší od amerického, který byl radikálnější, bojoval, a proto občas i zvítězil.

AMERIKA 1945- (2)

Americký poválečný konzervatismus vznikl jako syntéza klasického liberalismu či jeho radikálnější varianty, libertarianismu (v politice, ekonomice a konstitucionalismu), klasického konzervatismu neboli tradicionalismu (v kultuře, názorech na společnost, morálku a náboženství), a antikomunismu (ve vnitřní a především v zahraniční politice).

Americký konzervatismus byl reakcí na americký liberalismus a mezinárodní komunismus. Sám sebe vnímal jako ochránce americké republiky před tím prvním a Západní civilizace před tím druhým. Jeho představitelé byli přesvědčeni, že ve 20. století americký liberalismus opustil tradici otců-zakladatelů - tradici, kterou hodlali konzervovat - a že komunismus je jasnou a bezprostředně přítomnou hrozbou Západní civilizaci -

civilizaci, které patřila jejich nejzazší pozemská loajalita.

Pod názvem „liberalismus“ se v Americe profilovala politická levice, tedy syntéza ekonomické sociální demokracie, kulturního liberalismu a společenského reformismu. Americký liberalismus zaznamenal nástup v 30. letech 20. století, po Velké krizi, kdy byl prezidentem USA Franklin D. Roosevelt - první prezident moderní levice v amerických dějinách. Jeho program *New Deal* vnesl federální vládu do ekonomického života země a učinil ji odpovědnou za blahobyt občanů.

V poválečné dekádě 1945-55 se objevila kritika levicového liberalismu ze tří rozdílných pozic: klasicky liberální, tradicionalistické a antikomunistické. Z nich se po roku 1955 zformoval americký konzervatismus.

3.1 Klasičtí liberálové a libertariáni

Požadovali co největší osobní svobodu, omezení moci státu, malou federální vládu, svobodný trh, nízké daně i státní výdaje. Byli proti socialismu a státním zásahům do života člověka i společnosti.

Mezi hlavní osobnosti patřil Friedrich A. von Hayek (1899-1992), jehož kniha *Cesta k nevolnictví* byla v USA vydaná v roce 1945; on sám žil dvanáct let (1950-62) v Americe, kde působil na *University of Chicago*.

Dále jeho učitel Ludwig von Mises (1881-1973), který v roce 1949 vydal v USA své životní dílo *Human Action*.

Nejslavnější hvězdou klasického liberalismu a jeho

největším popularizátorem v USA se stal Milton Friedman (1912-2006) a jeho kniha *Capitalism and Freedom* (1962).

Mezi další vlivné americké klasické liberály a libertariány patřili pravíci anarchisté Albert Jay Nock (1870-1945) a Frank Chodorov (1887-1966); Henry Hazlitt (1894-1993), autor knihy *Economics in One Lesson* z roku 1946; básník a bohém Max Eastman (1883-1969); spisovatel John Dos Passos (1896-1970); anarchokapitalista Murray Rothbard (1926-1995); mladý William F. Buckley jr. a i exkomunista Frank S. Meyer - tyto dva budou pro zformování amerického konzervatismu klíčoví.

3.2 Tradicionalisté

Zdůrazňovali řád, tradice, hodnoty, autoritu, morálku a hierarchii v životech lidí i společnosti. Byli proti masovosti, konzumerismu, morálnímu a hodnotovému relativismu, který, jak věřili, vyústí v nihilismus.

Jejich prvním významným myslitelem byl Richard Weaver (1910-1963), profesor na *University of*

Chicago, který v roce 1948 vydal knihu *Ideas Have Consequences* („Ideje mají následky“).

Následoval Russell Kirk (1918-1994), nejvlivnější americký tradicionalista, autor knihy *Konzervativní smýšlení* z roku 1953. Jeho další velice důležitou byla kniha *The Roots of the American Order* z roku 1974.

K tradicionalistům se někdy řadí i klasičtí filozofové, kteří do USA emigrovali z Evropy a pronikavě kritizovali modernitu. Jedním byl Eric Voegelin (1901-85) a jeho kniha *New Science of Politics* z roku 1952 a později mnohosvazkové dílo *Order and History*.

Druhým byl Leo Strauss (1899-1973), který v roce 1953 vydal své dílo *Natural Right and History* a pak později mnoho studií o politické filozofii.

3.3 Antikomunisté

Byli přesvědčeni, že nekomunistická poválečná demokratická levice nechápe komunismus a jeho hrozbu. Považovali její politiku, jež usilovala o zadržování komunismu, za nedostatečnou, a místo ní doporučovali zatlačování komunismu; vytlačení sovětské moci ze střední Evropy a Pobaltí. Mnozí z nich byli dříve komunisty, proto se domnívali, že komunismu rozumějí lépe než ti, kdo komunisty nikdy nebyli.

Americká předváleční pravice byla izolacionistická, poválečný konzervatismus byl přesvědčeným zastáncem Studené války a porážky komunistického impéria. K tomuto obratu došlo v důsledku antikomunistické složky americké pravice.

Jejími představiteli byli např. již výše zmíněný Max Eastman, dále emigrant z Berlína, Vídně a Prahy Willi Schlamm (1904-78); nejvýznamnějším antikomunistickým stratémem amerického

3.4 National Review, William F. Buckley jr. a vznik amerického konzervatismu

Mezi libertarianismem, tradicionalismem a antikomunismem existuje napětí. Jsou vůbec vzájemně slučitelné?

Americký konzervatismus dal nakonec odpověď kladnou. Vznikl jako jejich „fúze“. Největší zásluhu na tom měli William F. Buckley jr. (1925–2008) a Frank S. Meyer (1909–1972).

William F. Buckley v roce 1951, rok po absolvování Yale University vydal knihu *God and Man at Yale*, v níž svou univerzitu zkritizoval z pozic libertariánských i tradicionalistických. V roce 1955 založil časopis *National Review*, ve druhé polovině 20. století nejdůležitější časopis americké pravice.

Oba dva, Strauss i Voegelin, mají dodnes v Americe školy svých žáků, v případě Strausse velice vlivnou, která je dokonce rozdělena na „straussiány z východního pobřeží“ a „straussiány ze západního pobřeží“.

K tradicionalistům patřili i Robert Nisbet (1913-96) a jeho *The Quest for Community* z roku 1953; originální politický teoretik Willmoore Kendall (1909-67), ale i mladí William F. Buckley jr. a jeho švagr L. Brent Bozell (1926-97).

konzervatismu však byl James Burnham (1905-87). V knize *The Struggle for the World* (1947) a dalších nastiňoval strategii vítězství ve Studené válce.

Morální autoritou a „mučedníkem“ antikomunismu byl Whittaker Chambers (1900-61) a jeho hluboká autobiografie *Svědék* z roku 1952, reflektující jeho komunismus, práci pro sovětskou rozvědku, pak antikomunismus, jeho proces s Algerem Hissem; a nakonec i morální krizi Západu.

K předním antikomunistům patřil i výše zmíněný excentrický profesor Willmoore Kendall; i Frank S. Meyer, o němž ještě bude řeč.

Všichni tito antikomunisté, které jsem zmínil doposud, byli ve svém mládí komunisty nebo trockisty. Avšak ne všichni američtí antikomunisté jimi byli; nebyli jim např. o generaci mladší William F. Buckley a Brent Bozell.

Buckley byl libertarián, pokud jde o domácí politiku, rozsah státu a obhajobu kapitalismu; tradicionalistický katolík; a striktní antikomunista a studeno-válečník. Časopis otevřel autorům ze všech tří skupin a umožnil jim se vzájemně ovlivňovat. Rok 1955 lze tudíž považovat za roku vzniku amerického konzervatismu coby jednotného proudu. Buckley byl jeho nejnámějším a nejvýmluvnějším publicistou v druhé polovině 20. století; byl taky přítelem Ronalda Reagana a když se ten stal prezidentem, jeho neformálním poradcem.

Postoje amerického konzervatismu poprvé v politice reprezentoval senátor Barry Goldwater (1909–1998), když v roce 1964 neúspěšně kandidoval na prezidenta.

3.5 Frank S. Meyer a fuzionismus

Frank S. Meyer coby sekulární židovský mladík na Oxfordské univerzitě se počátkem 30. let stal komunistou, v roce 1945 se však s komunismem rozešel a stal se přesvědčeným antikomunistou.

Vypracoval „dvorní“ filozofii amerického konzervatismu, která dostala název „fuzionismus“ - šlo o smíření klasického liberalismu a morálního tradicionalismu.

Meyer tvrdil, že oba mají pravdu, ale každý v jiné sféře. V politice je nejvyšší hodnotou svoboda, lidé mají být co nejsvobodnější od státních přinucení a donucení. Chtějí-li tradicionalisté státem vnučovat či vynucovat ctnost, mýlí se, protože aby ctností byla, musí být dobrovolná. Jednání z donucení není ctnostné. Tradicionalisté však mají pravdu, že ctnost je správným cílem lidského života. Aby lidé byli ctnostní, musejí být svobodní; nemají-li svobodu být neřestnými, nemohou být ctnostnými. Na druhou stranu však také platí, že nejsou-li lidé ctnostní, svobodu neuchrání a ztratí ji –

3.6 Od Goldwatera k Reaganovi

Následný vývoj připojil k americké pravici další dvě skupiny, což ji posílilo. Na přelomu 60. a 70. let to byli neokonzervativci, původně levicovní intelektuálové, pro něž Nová levice 60. let posunula Demokratickou stranu příliš doleva. Nová levice v důsledku války ve Vietnamu opustila antikomunismus a přestala Sovětský svaz považovat za hrozbu. Podle neokonzervativců, stoupenců zahraniční politiky zadržování komunismu, to bylo chybné a nezodpovědné. Vadilo jim i její morálně-kulturní rebelantství v podobě sexuální revoluce a radikálního feminismu. Naopak, vyznávali buržoazní morálku a stabilní rodiny, obojí považovali pro svobodnou a demokratickou vládu za nezbytné.

Neokonzervativci, kteří dříve podporovali občanská práva barevných menšin a odstranění segregace, se postavili proti takzvané pozitivní diskriminaci (preferencí) ve prospěch rasových menšin (*affirmative action*); jinými slovy, byli za individuální práva a proti kolektivním privilegiím. Postupně začali přijímat i kapitalismus coby sice nedokonalý, ale přece jen nejlepší ekonomický systém pro zlepšování lidského údělu. Z těchto důvodů postupně přešli na pravici; nejvlivnějšími byli Irving Kristol (1920–2009), Norman

buď podlehnou tyranům v zahraničí, nebo měkkému despotismu doma.

Jeho vlastními slovy: „...v morální sféře je svoboda pouze prostředkem, s jehož pomocí mohou lidé usilovat o svůj skutečný cíl, kterým jsou ctnosti... v politické sféře je svoboda cílem primárním.“

„Lidi nelze přinutit, aby byli ctnostnými... do určité míry je lze donutit, aby jednali, jakoby byli ctnostní. Ctnost je však plodem správně uplatněné svobody.“

„Svoboda má svá rizika, protože to, čemu budou lidé holdovat, nemusí být ctnost, nýbrž neřest; ale každá existence má svá rizika. Pokud lidé nemají svobodu být špatnými, nemohou být ctnostnými.“

Meyerův fuzionismus se stal hlavní doktrínou amerického konzervatismu, sdíleli ho Buckley, Goldwater, Reagan a dodnes i většina amerických konzervativců.

Podhoretz (1930-), Michael Novak (1933-2017), Samuel Huntington (1927–2008), Peter Berger (1929-2017), Midge Deckerová (1927-) a Jeane Kirkpatricková (1926–2006).

Druhou skupinou byla konzervativní populistická Nová pravice, jež se v 70. letech zformovala jakožto lidová reakce na intelektuální snobismus a amorálnost Nové levice let 60. Byla to tzv. náboženská pravice, konzervativní evangelikálové; říkali si Morální většina. Když levice a Demokratická strana začaly podporovat radikální feminismus a právo na potrat, pod vedením kazatele Jerryho Falwella (1933–2007) a politického aktivisty Paula Weyricha (1942–2008) se zorganizovali a začali podporovat Republikánskou stranu.

Příchod těchto dvou skupin k pravici a politický vzestup „velkého komunikátora“ Ronalda Reagana způsobily, že tento bývalý guvernér Kalifornie byl v roce 1980 zvolen prezidentem USA jako konzervativce. Byl to výrazný triumf všech složek amerického konzervatismu. Důsledkem jeho působení bylo výrazné snížení daní (cíle libertariánů) a rozpad sovětské říše (cíle antikomunistů).

AMERICKÝ KONZERVATISMUS V POST-REAGANOVĚ DOBĚ

Ronald Reagan (1911-2004) skončil v prezidentském úřadě v roce 1989, a to byl i rok, kdy se rozpadlo komunistické impérium a tím pádem skončila Studená válka, obojí v důsledku (i) jeho politiky.

Konzervativci to považovali za svůj triumf. Jenže mnozí si kladli otázku, zda bez antikomunistické složky, která tvořila tmel mezi libertariány a

tradicionalisty, se jejich koalice nerozpadne a oba proudy nepůjdou vlastní cestou. Nestalo se tak, existoval totiž i nadále společný nepřítel: levice v USA nazývaná liberalismus a v současnosti „progresivismus“, usilující o stále větší a socialističtější stát, jako i o vymýcení posledních zbytků židovsko-křesťanské morálky ze společenského života. Fuzionismus trval a byl pevný jako předtím.

4.1 Debata o zahraniční politice

Nastala však legitimní otázka jiná: co má být nyní po porážce sovětské říše zahraniční politikou konzervatismu a potažmo i americké republiky?

V 90. letech se na americké pravici objevily postoje tři.

První zastávali tzv. paleokonzervativci, kteří požadovali návrat k izolacionismu, protekcionismu a konec angažovanosti USA ve světě. Hlavním představitelem byl Patrick Buchanan (1938-). Porážkou komunismu mise skončila, vraťme se domů a chraňme jen Ameriku.

Většina amerických konzervativců tento postoj odmítla, když v roce 1991 podporovala první válku v Zálivu.

Druhý postoj, asi nejpočetnější, zastávali konzervativní realisté. Obhajovali aktivní americkou účast ve světě, prosazování zájmů USA, pomoc a ochranu spojenců, tvrdý postoj vůči protivníkům, ale ve světě neměli ambici šířit nějakou konkrétní formu vlády. Podstatné je, zda je země spojenecká; méně podstatné, zda má vládu demokratickou nebo autoritativní. Tento postoj zastávaly hlavní konzervativní instituce jako časopis *National Review* a think-tank *The Heritage Foundation*.

Třetím byl postoj, který byl méně početný než ten druhý, ale početnější než první; požadoval nejen aktivní přítomnost Ameriky ve světě, její hegemonii, ale i šíření liberální demokracie coby optimální formy

vlády. To je prý nejen morálně správné, ale pro USA i výhodné, protože liberální demokracie budou přirozenými spojenci Ameriky a navíc mezi sebou neválčí. Tento postoj zastávali neokonzervativci, které bychom pojmenovali „neokonzervativci č. 2“; jednalo se o mladší generaci autorů, někdy potomků původních neokonzervativců, kteří ale na rozdíl od té generace první byli definováni právě a jedinečně svými názory na zahraniční politiku. Ty propagoval kromě původního neokonzervativního časopisu *Commentary* hlavně týdeník *The Weekly Standard* založený v roce 1996.

Byli to jeho zakladatel a šéfredaktor William Kristol a dále publicisté Robert Kagan, David Brooks, Charles Krauthammer, David Frum, Joshua Muravchik, Michael Ledeen, Max Boot, či vládní experti Richard Perle, Paul Wolfowitz, Elliott Abrams, a další.

Kromě protikladných názorů na zahraniční politiku existovaly mezi neokonzervativci a paleokonzervativci i rozdíly další: neokonzervativci byli univerzalisté, byli přesvědčeni, že model liberální demokracie + tržní hospodářství + stabilní manželská rodina je optimálním, univerzálně platným modelem společenské existence pro všechny země a civilizace.

Paleokonzervativci naopak byli američtí partikularisté, kromě izolacionismu byli za protekcionismus, cla a tarify. Chtěli, aby státní politika byla ve prospěch bílé střední třídy, bez privilegií pro rasové menšiny. Rasová privilegia

odmítali i všichni ostatní konzervativci, ale používali univerzální jazyk rovnosti bez ohledu na barvu pleti.

Paleokonzervativci byli proti imigraci, a pokud imigraci povolili, tak především anglicky mluvících bělochů, neboť ti tvořili kulturní a historické jádro amerického národa.

4.2 George W. Bush a 11. září 2001

George W. Bush v roce 2000 kandidoval jako „soucitný konzervativce“ - čímž chtěl naznačit, že role federální vlády v domácí politice bude extenzivnější, než by si libertariáni přáli, a současně jako stoupenec „skromné zahraniční politiky“. To změnilo 11. září 2001, kdy se stal válečným prezidentem a jeho zahraniční politika představovala vrchol neokonzervatismu; zároveň však neokonzervatismus v zahraniční politice pro republikány i konzervativce zdiskreditovala.

Intervence v Afghánistánu v roce 2001 a v Iráku v roce 2003 podporovali konzervativní realisté, neokonzervativci, ale i liberálové (kromě svého levicového okraje), většina demokratů i republikánů. Na pravici proti byli paleokonzervativci.

Konzervativní realisté je podporovali z toho důvodu, že se jednalo o otevřeně nepřátelské režimy, jež podporovaly teroristy, a navíc v případě Iráku existovala obava z vývoje chemických zbraní. Neokonzervativci krom těchto důvodů dvou navíc sledovali idealistický cíl vytvořit vzorovou arabskou demokracii, které pak učiní demokratickou formu vlády přitažlivou pro celý arabský islámský svět a bude řešením jeho patologií.

V tomto však podcenili sektářství a kmenovou mentalitu arabského islámského světa; po pádu tyrana v zemi místo demokracie zavládla občanská válka mezi sunnity, šiity a Kurdy, jakož i guerilla proti Američanům. Irák konkrétně a arabský svět obecně (s možnou výjimkou Tuniska a kdysi Libanonu) na liberální demokracii připraven nebyl.

4.3 Obama a Tea Party

Barack H. Obama byl v zahraniční politice „anti-Bushem“, v domácí pokračoval v jeho trendu zvětšování státu i zvyšování dluhu, který znásobil mnohonásobně.

Toto rozlišení je důležité, protože první úspěšný politik (jejich první politik vůbec byl Pat Buchanan, ale první úspěšný), který mnohé paleokonzervativní motivy zdůrazňoval, byl Donald Trump ve své kampani 2015-16.

Navíc i když se v Iráku chemické zbraně našli, nebylo jich tolik, jak se očekávalo.

Mnozí konzervativci, kteří invazi do Iráku v roce 2003 podporovali, ji později považovali za omyl – např. i William F. Buckley jr. Ten se domníval, že idealističtí neokonzervativci přeceňují schopnost a sílu Ameriky změnit svět. Jiní považovali důvod k ní za dobrý, ale provedení následné okupace Iráku za nekompetentní.

V roce 2006 se zdálo, že Irák a americké angažmá v něm jsou katastrofou a druhým Vietnamem. Většina „těch nejchytřejších“ prezidentu Bushovi radila, aby zemi odepsal, ponechal svému osudu a americké jednotky z ní stáhl. On však v roce 2007 udělal pravý opak, počet vojáků navýšil, čímž vyslal signál, že válka hodlá vyhrát – a proti-povstalecká operace byla úspěšná. Sunnitská guerilla přestala bojovat výměnou za podíl na moci a koncem roku 2007 byla země stabilizovaná. Takovou ji Bush předával svému nástupci.

V domácí politice Bush v rámci „soucitného konzervatismu“ z vládních peněz podporoval charitativní náboženské organizace, jež pečovaly o chudé, a zavedl jednotné federální vzdělávací standardy, čímž otázku školství ještě víc přesunul z úrovně států na úroveň federální. Celkové moc státu rozšířil. Jeho vláda vyšla nejvíc vstříc neokonzervativcům a náboženské pravici, nejkritičtější vůči ní na pravici byli libertariáni a paleokonzervativci. Po angažmá v arabském islámském světě v první dekádě 21. století je na americké pravici ochota v zahraniční politice idealisticky šířit demokracii (prozatím) mrtvá.

Důsledkem Bushovy vlády, jak zvýšení domácích výdajů na zdravotnictví, školství a sociální péči, tak i nákladné války v Iráku a Afganistanu, tak především zvýšení dluhu na zmírnění finanční krize (recese), jež

vypukla na podzim 2008, bylo výrazné zadlužení. Toto zadlužení Obama ještě zmnohásobil. Navíc se mu povedlo zvětšit rozsah státu v oblasti zdravotnictví; využil toho, že první dva roky své vlády měli demokraté většinu v obou komorách Kongresu a na jaře 2010 prosadil reformu zdravotnictví, známou pod názvem *Obamacare*, která státní mocí garantovala zdravotní péči všem, za cenu zvýšení poplatků ostatních, což ji vzápětí učinilo nepopulární především u střední třídy. Máme-li hodnotit prezidenty, kteří výrazně posílili rozsah státu a federální vládu zavedli do dalších a dalších oblastí ekonomického života, kaskáda je jasná: Franklin D. Roosevelt (1933-45) – Lyndon B. Johnson (1963-69) – Barack H. Obama (2009-17).

Rekordní státní dluh za Obamy vyvolal k životu spontánní libertariánsko-populistické hnutí *Tea Party*, nazvané podle původní „*Tea Party*“, když Američané našťvaní na novou britskou daň z dovozu čaje naházeli jeho zásilku z britské lodě v roce 1773 do bostonského přístavu.

Tea Party bylo hnutím rozlobených daňových poplatníků, kteří byli našťvaní na gigantický státní dluh, protože si mysleli, že jej budou muset zaplatit oni a jejich děti ba až vnuci ze svých daní. Byli proti jak zvyšování daní, tak i státních výdajů – v tomto byli konzistentně libertariánští. Mnozí republikáni hlavního proudu byli proti zvyšování daní, ba i za jejich snížení, ale zvyšování státních výdajů jim nevadilo. V tomto smyslu *Tea Party* byla vzpourou nejen proti Obamovi a demokratům, ale i proti mnohým rozhazovačným republikánům. Jejím symbolem se stala jedna z revolučních vlajek během Války za nezávislost (1776-83) – žlutá, s chřestýšem a nápisem „Nešlapej na mě!“.

Reaganova politika explicitně uspokojila libertariány (snížení daní), i antikomunistické jestřáby (zvýšení výdajů na obranu, podpora antikomunistických hnutí ve světě, definitivní ofenzíva proti Sovětskému svazu, jež ho srazila na kolena), a implicitně tradicionalisty (podporou náboženské pravice a nominacemi soudců). Politika G. W. Bushe uspokojila zahraničně-politické jestřáby, především neokonzervativce, a náboženskou pravici. Ale zklamala libertariány.

Obama (a Bush) svou etatistickou domácí politikou opět probudili k životu a posílili libertariánskou, anti-etatistickou složku americké pravice v podobě hnutí *Tea Party*.

V zahraniční politice Obama byl „anti-Bush“. Kde Bush chtěl šířit demokracii ve světě, i silou zbraní, Obama na ideál podpory demokracie rezignoval, a snažil se používat ozbrojenou sílu v zahraničí co nejméně. Jeho zahraniční politika jakoby vycházela ze zvláštní kombinace levicového neo-izolacionismu a neo-realismu, v realitě však vykazovala známky netečnosti a slabosti.

Obama stáhl americké jednotky z Iráku, čímž v něm vzniklo mocenské vakuum, které na severozápadě země vyplnil fanatický tzv. Islámský stát; a šiitská vláda v Bagdádu se dostala do vleku Íránu. Během občanské války v Syrii prohlásil, že použití chemických zbraní Assadovým režimem je pro něj „červenou linií“, po jejímž překročení bude následovat vojenský zásah. Assad chemické zbraně použil, a ze strany Obamy následovalo... nic.

V roce 2009 vyhlásil „reset“ vztahů s Ruskem a měl teorii, že vstřícným postojem k Rusku podpoří „mocenské centrum“ kolem tehdejšího „liberálnějšího“ prezidenta Mevděva a oslabí mocenské centrum tehdejšího premiéra, autoritářského Putina. Zřejmě ho nenapadlo, že kolem Medvděva žádné mocenské centrum není a on je jen Putinovou loutkou.

Putin ho adekvátně vyhodnotil jako lehkou váhu a v roce 2014 se jal porcovat Ukrajinu. Obamova pět let trvající politika vůči Rusku byla v troskách, a až tehdy prozřel, kdo je Putin zač.

V roce 2015 uzavřel dohodu s Íránem, která zrušila do té doby panující, ochromující sankce na íránský režim, výměnou za slib Íránu na deset, respektive patnáct let zmrazit raketový, respektive jaderný program (nikoli rozmontovat a zrušit, nýbrž jen zmrazit). Neřešila, co se bude dít po těch deseti, patnácti letech. Umožnila však Íránu přísun financí a rozvázala mu ruce na celém Blízkém východě. Zároveň našťvala dosavadní americké spojence v regionu: Izrael a arabské sunnitské země.

Když Obama z úřadu odcházel, byl vnímán jako slabý státník a prestiž USA ve světě utrpěla. Za jeho vlády nastal mocenský ústup Ameriky ze světa; za vrchol respektu k ní a její moci lze tudíž považovat rok 2008.

Přesto určitý „idealismus“ Obama ve světě šířil: „boj“ proti změnám klimatu a LGBT agendu. Za Obamovy vlády se šíření LGBT agendy ve světě stalo oficiální součástí americké zahraniční politiky.

Sám Obama když v roce 2008 kandidoval, tvrdil, že institut manželství má být jen mezi mužem a ženou. Když se v roce 2011 veřejné mínění těsně překlátilo k povolení i manželství osob stejného pohlaví, Obama oznámil, že „změnil názor“ a odteď podporuje stejnopohlavní manželství. A v roce 2015 Nejvyšší soud USA v cause *Obergefell versus Hodges* v Ústavě „nalezl“ právo na manželství osob stejného pohlaví,

kteří tam prý celou dobu bylo přítomno, jen nikdo si ho tam doposud nevšiml. V ústavě napsané v 18. století, a v jejím 14. dodatku, který napsali protitrokáři moralisté viktoriánské doby. Ti by se divili.

Náboženská pravice prohrála, co mohla. Zdálo se, že tradicionalistická složka amerického konzervatismu je pasé.

5

TRUMPOVA ÉRA

Když Donald J. Trump v polovině června 2015 sjel eskalátorem ve svém mrakodrapu v New Yorku dolu k novinářům, aby jim oznámil kandidaturu na prezidenta za Republikánskou stranu, nikdo mu nedával šanci. Všeobecným konsensem bylo: v žádném případě v primárkách neuspěje a nominaci nezíská. To se tvrdilo až do určitého momentu na jaře 2016, kdy se ze dne na den konvenční moudrost

změnila: teď už je nezastavitelný, už ho v primárkách neporazí nikdo, nominaci získá.

Ale rychle se ustavil konsensus nový: v žádném případě prezidentské volby nevyhraje; republikáni spáchali politickou sebevraždu a naservírovali Bílý dům Hillary Clintonové, zajistili demokratům třetí prezidentská období za sebou.

5.1 Volby 2016

Nic z toho se nestalo, konsensus se grandiózně mýlil a Donald Trump viděl před sebou cestu do Oválné pracovny Bílého domu, kterou nikdo jiný neviděl. V listopadu 2016 zvítězil ve 30 z 50 států Unie.

Když oznámil kandidaturu, pro drtivou většinu amerických konzervativních intelektuálů byl ze sedmnácti kandidátů v republikánských primárkách tím sedmnáctým nejoblíbenějším. Jak kampaň pokračovala, ukazovala se jeho rostoucí podpora mezi republikánskými řadovými voliči, z nichž mnozí byli řadoví konzervativci. Vlivní konzervativci se ho pokusili zastavit; před volebním shromážděním v lowě na začátku roku 2016 vyšlo mono-tématické číslo *National Review* s nápisem na první straně „Konzervativci proti TRUMPovi“ - slovo TRUMP byl o vysázené velkými zlatými písmeny, jak to Trump má rád a jak to stojí na jeho mrakodrapech.

Symposium autorů bylo pluralitní: byli mezi nimi libertariáni, tradicionalisté, fuzionisté, neokonzervativci i představitelé náboženské pravice.

Jen jedna konzervativní instituce výmluvně mlčela a k útoku proti Trumpovi se nepřipojila: kalifornský *Claremont Institute*, hlavní bašta „straussianů ze západního pobřeží“. Ti, když jednou nominaci získal, vedli kampaň za jeho přijetí a podporu i ze strany ostatních konzervativců.

Mnozí, ba většina, ho volili coby menší zlo ve srovnání s Hillary Clintonovou a potenciálními následky její vlády. Někteří však zůstali *Never Trump*, čili „nikdy

Trump“. Z nichž někteří byli „nikdy Trump, nikdy Hillary“ a nevolili vůbec či volili kandidáta nějaké třetí strany. A někteří volili Clintonovou coby „normálnější“. „Nikdy Trump“ byli především neokonzervativci - až na jednu prominentní výjimku (o tom později). Pro některé byl neakceptovatelný kvůli své osobnosti a charakteru: narcis, ego-maniak, sebestřední, chvástavý, bombastický, vulgární, primitivní, dětinský. Takovým ho shledal elitní konzervativní komentátor George F. Will. Pro některé neokonzervativce byly nepřijatelné jeho paleokonzervativní názory, hlavně izolacionismus a protekcionismus - to byl Max Boot, který od té doby přešel na levici, neboť si „uvědomil“, že konzervatismus byl prý vlastně vždy jen o nenávisti: rasismus, xenofobie, homofobie, atd. A pro některé byly nepřijatelné jeho názory i charakter - to byl Bill Kristol, hlavní představitel druhé generace neokonzervativců a hlavní mediální „nikdy-trumpista“

Jaké názory tedy Trump v kampani hlásal?

Za prvé, radikální odpor vůči ilegální imigraci a imigrantům, především z Latinské Ameriky. Za druhé, jak je on schopný a geniální a vždy vítěz, nikdy poražený. Za třetí, jak je na tom Amerika špatně ekonomicky i ve světě, v důsledku dosavadních politiků. Za čtvrté, protekcionismus, odmítnutí svobodného obchodu, který je prý pro Ameriku nevýhodný, protože pracovní místa odcházejí do zahraničí. Za páté, konec nekonečným válkám, konec intervencím ve světě. Amerika se už nemá starat o svět, nýbrž o sebe. Tyto dva body poslední lze shrnout do hesla „Amerika především“ (*America*

First) a představují americký nacionalismus (tento termín má jiný význam v USA než v Evropě, viz dále) coby opak globalismu a internacionalismu. A celkově, „učinit Ameriku opět velkou, velikou“ (*Make America Great Again*), jak vojensky, tak ekonomicky. Jeho přístup byl obecně populistický a anti-elitářský. Washington označil za močál, bažinu, jež je nutné vysušit.

Proč byl zvolen?

Za prvé, ekonomická situace nebyla pro střední a nižší třídu dobrá. Navíc po osmi letech vlády prezidenta jedné strany podle principu politického „kyvadla“ je favoritem kandidát strany druhé.

Za druhé, v roce 2016 byl v Evropě i v Americe odpor vůči imigrantům, zvláště ilegálním, velice silnou politickou zbraní. V Americe se ze všech prezidentských kandidátů v primárkách obou stran anti-imigrační rétorikou vyznačoval nejvíce Donald Trump.

Proč jsou občané na ilegální imigraci tak alergičtí? Protože relativizuje hodnotu občanství; jakoby říká: „...my ilegální imigranti jsme se rozhodli žít u vás a vy s tím nemůžete nic dělat; smířte se s tím...“

Za třetí, Hillary Rodham Clintonová, její ne-autenticita, umělost, škrobenost a především neoblíbenost. V kampani působila jako robot, ne jako lidská bytost. Nikdo jí nebyl nadšen tak, jako kdysi mnozí byli nadšeni Rooseveltem, Kennedym, Reaganem,

5.2 Trump prezidentem

Po svém zvolení Donald Trump obsadil svůj kabinet všemi členy republikánské koalice, včetně některých svých kritiků z primárek. Konzervativci v něm získali nadprůměrné zastoupení; dle některých analytiků Trumpův kabinet byl nejkonzervativnější od dob prezidenta Calvina Coolidge v 20. letech 20. století.

Jeho politika postupně uspokojila všechny významné skupiny konzervativců: libertariány masivním snížením daní v prosinci 2017, jak daně z příjmu fyzických osob, tak i korporátní daně (z příjmu právnických osob); tak i snížením celkové regulační zátěže americké ekonomiky. Tradicionalisty a především náboženskou pravici svou proti-potratovou pozicí a hlavně svými nominacemi soudců, jak Nejvyššího soudu (Neil

Obamou; a i její stoupenci ji podporovali z rozumu, nikoli lásky.

Naopak, Trump byl lidský (někdy až příliš). Jak to, že voliče neodrazovala jeho vulgarita a buranství? Byly pro ně důkazem, že je autentický; říká, co si myslí. Je jiný než všichni ostatní, demokraté i republikáni, kteří říkají jen fráze otestované v průzkumech veřejného mínění, které jim připravili analytici a poradci. V roce 2016 byla vulgarita a autenticita Trumpa výhodou; o to více, že jeho protikandidátkou byl naprogramovaný android bez lidských emocí.

A za čtvrté, volební účast amerických černošských voličů byla mnohem nižší než v letech 2008 a 2012, když kandidoval Barack Obama.

Černošští Američané jsou nejloajálnější voličskou skupinou demokratů a za poslední půlstoletí pro ně hlasovali poměrem cca 9:1. Jejich volební účast ale bývala podprůměrná. Když však kandidoval Barack Obama, jejich volební účast byla nadprůměrná a volili ho poměrem 93:6. Hillary Clintonové se nepovedlo tuto voličskou skupinu zmobilizovat tak, jako Obamovi, její volební účast byla nižší, a Hillary volilo „jen“ 88% černochoů (Trumpa 8%).

Takže nižší volební účast černošské komunity ve velkých městech jako Philadelphia, Detroit, Milwaukee, Cleveland způsobila, že tradičně demokratické státy Pennsylvania, Michigan, Wisconsin a stát „půl na půl“ Ohio získal v roce 2016 Donald Trump, a tím také vyhrál volby.

Gorsuch, Brett Kavanaugh), tak i nižších soudních instancí; soudů, kteří zastávají „originalismus“, tedy právní filosofii, podle které se ústava má interpretovat v původním (originálním) významu, jak ji pojímali otcové-zakladatelé, kteří ji napsali.

A zahraničně-politické jestřáby a realisty si usmířil tím, že nakonec vůbec nebyl takovým izolacionistou, za jakého se v kampani vydával.

Za prvé, je nejvíce pro-izraelským prezidentem po Harry Trumanovi, který stát Izrael uznal; on uznal Jeruzalém za hlavní město země. Za druhé, je stoupencem tvrdé linie vůči Číně, především ekonomicky. Za třetí, výrazně navýšil rozpočet

ministerstva obrany. Za čtvrté, je anti-Obama: kde Obama vytyčil červenou čáru v Sýrii a po jejím překročení Assadovým režimem nebombardoval, Trump na Assadova letiště odpálil rakety, když ten chemické zbraně použil. Obama s Íránem uzavřel jadernou dohodu, Trump ji zrušil, uvalil na Írán sankce, zaujal vůči němu tvrdou linii – a okamžitě získal přátelství Izraele a arabských sunnitských zemí.

A za páté, jeho odpor vůči NATO a příchýlnost k Rusku se neprokázaly tak žhavými a nebezpečnými, jak jeho řeči v kampani naznačovaly. Ohledně NATO byl zřejmě přesvědčen svými ministry a poradci; za definitivní stvrzení trans-atlantické aliance lze považovat jeho projev ve Varšavě v červenci 2017. Od členských zemí NATO však vyžaduje, celkem drsným způsobem, aby na svou obranu vydávaly alespoň 2 procenta HDP – což je dobré pro NATO, pro dané

5.3 Postoj konzervativců k Trumpovi ve volbách 2020

Donald Trump by měl být pro mnohé konzervativce nepřijatelný. Vykazuje známky nevyzrálé osobnosti a nestabilního chování, je egomaniak, lhář a dětinsky sebestřední. Mnohé jeho tweety mu objektivně škodí u voličů, které potřebuje získat, tj. umírněných republikánů napravo od středu, žijících na předměstích velkých měst.

Přesto většina konzervativců bude Trumpa ve volbách podporovat. Nejen kvůli tomu, že se ekonomice daří a hospodářský růst i nezaměstnanost jsou obojí kolem přijatelných tří procent, nejen kvůli jeho z konzervativního hlediska vynikajícím nominacím soudců, ale především proto, jaká je strana druhá.

Za Trumpova prezidentství Demokratická strana prodělala nesmírnou, předtím téměř nemyslitelnou radikalizaci. Bill Clinton by v dnešní Demokratické straně nominaci nezískal a byl by označen za reakcionáře (podporoval přísné zákony vůči zločincům, jež vedly k jejich dlouholetým trestům vězení; reformoval, tj. omezil sociální systém; byl za mezinárodní svobodný obchod; za manželství považoval svazek pouze muže a ženy; atd.), dokonce i Barack Obama by byl dnes zařazen napravo od jejího středu. Je pozoruhodné, jak se dnešní progresivisté v Demokratické straně nehlásí k Obamovi a považují ho za selhání, za příslib nenaplněný.

Pro konzervativce a jejich podporu Trumpa v roce 2020 jsou klíčové dva momenty. Prvním byl atentát

země, a samozřejmě to zvyšuje i jejich odolnost a obranyschopnost vůči Rusku. Jeho rétorika vůči této zemi a jejímu prezidentovi je sice vstřícná, ale politika mnohem tvrdší než Obamova: kromě tlaku na členské země NATO navyšovat své obranné rozpočty se jedná o zpřísnění sankcí, dodání Ukrajině účinných protitankových střel, a tlak na Německo, aby spolu s Ruskem nebudovalo další plynovod Nord Stream II v Baltském moři, který je sice výhodný pro Rusko a Německo, ale nevýhodný pro země mezi nimi.

Z konzervativního hlediska má jeho politika dvě zásadní vady: jeho flirtování s protekcionismem a neodolatelné nutkání uvalovat cla a tarify (anti-libertariánský rys); a jeho vadný charakter, zbrkllost, nestálost, egocentrismus, rtuřovitost, a mentalita rozmazleného dítěte (anti-traditionalistický rys).

na reputaci a snaha o osobní destrukci soudce Kavanaugha během jeho nominačních slyšení na soudu Nejvyššího soudu na podzim 2018, kdy demokraté v Senátu opustili princip fair play a presumpci nevinu. Šlo jim o pošpinění soudce za každou cenu, jen aby kvůli svým názorům nebyl schválen. Nakonec tato taktika nevyšla, dokonce některé umírněné, centristické republikánské senátorky - a jednoho demokratického - posunula na stranu Kavanaugha, ale dojem, který celý schvalovací proces na republikány udělal, postupně přecházel od šoku, nevíry, našťvanosti, až ke zlobě v podobě mravního rozhořčení. A to je ten nejsilnější mobilizační moment, pokud jde o účast ve volbách.

Druhým momentem, proč konzervativci - nejen jeho nejménějším základna, tj. náboženská pravice, konzervativní evangelikálové, ale konzervativci ve své většině jako celek - budou Trumpa v roce 2020 podporovat, je skvadra, která byla v roce 2018 do Sněmovny reprezentantů zvolena a představuje „avantgardu“ demokratů, tj. jejich radikálně levicové, „progresivní“ křídlo. Mám na mysli kongresmanky jako Alexandria Ocasio-Cortezová, Ilhan Omarová a Rashida Tlaibová.

Předsedkyně Sněmovny reprezentantů Nancy Pelosi (opět od voleb 2018, již předtím byla předsedkyní Sněmovny od voleb 2006 do voleb 2010 a vůdkyní opozičních demokratů ve Sněmovně

od voleb 2002 do voleb 2006 a opět od voleb 2010 do voleb 2018) byla před patnácti, deseti lety představitelkou levého křídla demokratů; v dnešní Demokratické straně je však tou umírněnou, to „zodpovědnou“, která má problém s radikálkami na křídle levém. Tak moc se posunuly Demokratická strana a americká levice.

Jaké postoje tedy zastává progresivismus, a s ním čím dále tím více i Demokratická strana?

Za prvé, otevřený socialismus, socialismus se vším všudy, sice demokratický socialismus „skandinávského“ typu, ale přesto socialismus. Zrušení půjček všech vysokoškolských studentů (zaplatí je za ně stát) a vysokoškolské vzdělání zdarma pro všechny. Zdravotní péče plně hrazena státem (daňovými poplatníky), se soukromým pojištěním se už nepočítá. Státní podpora všem, kdo pracovat nemohou nebo nechtějí. A „zelený nový úděl“ - nákladná, ambiciózní rekonstrukce americké ekonomie podle environmentalistických návodů – aniž by se samozřejmě uvedlo, z čeho bude financována.

Za druhé, potratový extremismus. Ve strachu a očekávání, že nová konzervativní většina na Nejvyšším soudu zruší rozhodnutí *Roe versus Wade* z roku 1973, jež v ústavě „nalezlo“ právo na potrat (jeho zrušení by neznamenovalo zákaz potratů, ale to, že pravomoc rozhodovat o jejich legálnosti by se vrátila členským státům Unie, takže některé by měly potratovou legislativu jako Polsko, jiné jako Nizozemsko), se progresivní levice „zatvrdila“ a nyní hájí právo na potrat až do momentu narození (někteří o po narození, kdyby novorozenec pokus o potrat přežil, tudíž infanticidu) co by základní lidské právo. Už žádná pozice ohledně potratů, že potrat je politováníhodný, ale měl by být legální, už žádná zásada Billa Clintona, že potraty mají být „bezpečné, legální a zřídka“; nýbrž pozice, že na potratu není vůbec nic problematického, je až do momentu narození základním ženským právem. V podstatě ta nejextrémnější pozice možná.

Za třetí, politika otevřených hranic. Pod vlivem svého „progresivního“ křídla a v reakci na vlajkovou loď Trumpovy politiky, odpor vůči ilegální imigraci, se Demokratická strana stala stranou otevřených hranic. Progresivci považují kontroly na hranicích za nelegitimní samy o sobě a fakt, že ti, kdo se náhodou narodili jako američtí občané, mají mít právo z občanství vyloučit cizince, za mravně neobhajitelné.

Podle nich kdokoli ze světa, především z třetího světa, má mít právo přijet do USA, žít legálně v USA a brzo získat občanství a volit. Jinými slovy, tato pozice úplně relativizuje (hodnotu) občanství.

Za čtvrté tolerance antisemitismu. Kongresmanky Ocasio-Cortezová a Tlaibová jsou socialistky, kongresmanky Omarová a Tlaibová jsou antisemitky, nebo minimálně zastávají antisemitské názory, které veřejně vyjadřují. Demokratická strana jako celek se od nich nedistancovala.

Za páté koketování s dramatickými změnami ústavního systému. Jedná se o aspekt syndromu hysterie z Trumpa. Demokraté rozmrzeli z faktu, že Trump měl možnost jmenovat už dva soudce Nejvyššího soudu a republikánská většina v Senátu mu je schválila, se pohrávají s myšlenkou, že nebudou respektovat přirozený proces obsazování soudních stolců (když se křeslo uvolní, prezident nominuje a Senát schvaluje náhradu odcházejícího soudce), nýbrž že až budou mít svého prezidenta a většinu v obou komorách Kongresu, počet soudců Nejvyššího soudu prostým zákonem rozšíří z dnešních devíti na např. až patnáct, přičemž těch nových šest soudců dosavadní konzervativní většina na Nejvyšším soudu spolehlivě převálcuje ve prospěch nové většiny „progresivní“.

Někteří a nejen radikálové mezi demokraty dokonce naznačují, že by se rovnou mělo zrušit i Kolegium volitelů prezidenta, a prezidentem by se měl stát ten, kdo ve volbách dostane nejvíc hlasů (ani ne nutně většinu). Prostě pokud jde o volbu prezidenta, USA by přestaly být federací a staly by se unitárním státem. Vycházejí z faktu, že dva republikánští prezidenti (George W. Bush v roce 2000 a Trump v roce 2016) získali méně hlasů než jejich oponenti, přesto však v Kolegiu volitelů měli většinu. A někteří demokraté dokonce navrhli zrušit i Senát (malé státy mají dva senátory, stejně jako ty lidnaté, a to je prý taky nedemokratické)... Syndrom hysterie z Trumpa vede některé demokraty k tak radikálním útokům na principy Ústavy, o kterých by ještě v roce 2016 nikdo nepředpokládal, že někoho seriózního vůbec napadnou.

V situaci takovéto radikalizace nejen americké levice, nýbrž i Demokratické strany jako celku většina konzervativců má dojem, že nemůžou jinak než podporovat Trumpa. Myslí si, že ta druhá strana je tak příšerná a zlá, že i Trump je ve srovnání s ní dost dobrý, ba výborný, protože proti ní bojuje. Ne v bílých

rukavičkách, nýbrž s boxerem v ruce. Mají dojem, že situace je tak zlá, že proti demokratům by volili

nejen Trumpa, nýbrž i orangutana, kdyby nominaci za Republikánskou stranu získal.

5.4 Claremont, Podhoretz a New York

Před volbami 2016 jedním z nejčtenějších – a nejkontroverznějších – článků na pravici byl esej „Let 93“ publikovaný v září toho roku, dva měsíce před volbami. V něm autor, Michael Anton, tehdy píšící pod pseudonymem Publius Decius Mus, přirovnal volby 2016 k letu 93 dne 11. září 2001 – bylo to čtvrté unesené letadlo, let z Newarku do San Franciska, které teroristé obrátili směrem na Washington a chtěli zničit Bílý dům nebo Kapitol (budovu Kongresu). Cestující se vzbouřili a pokusili se dobýt do kokpitu; neúspěšně, letadlo havarovalo v polích Pennsylvanie. Zachránili však jednu z washingtonských ikonických budov, nemluvě o lidech v ní.

K tomuto letu Anton přirovnal volby: „2016 jsou volbami letu 93: zaútočte na kokpit, anebo zemřete. Možná stejně zemřete... Není žádná garance. Kromě jediné: pokud se nepokusíte, smrt je jistá... Prezidentstvím Hillary pojede celá progresivně-levicová agenda na plný plyn, plus ještě pár věcí, jež si zatím představili jen nemnozí ve svých nejtemnějších chvílích.“

Trump, podle Antona člověk a kandidát nedokonalý, spíše symptom než příčina dekadence americké republiky, je prý poslední šancí ji zachránit. Jeho vlajkové téma „stop ilegální imigraci“ je klíčové; bude-li imigrace pokračovat, pravice a republikáni už nikdy nevyhrají, protože imigranti nepoměrně více volí levici a demokraty.

V eseji kritizoval konzervativce, kteří Trumpa odmítali („nikdy Trump“); dle názorů některých mnohé nerozhodné konzervativce přesvědčil jít k volbám a Trumpa volit.

Jeho kritici mu vyčítali tři věci: za prvé, když takto svolává do zbraně, bylo by slušné podepsat se vlastním jménem, nikoli pseudonymem, to příliš hrdinské není (Anton tehdy pracoval v investičním bankovním sektoru, později od února 2017 do dubna 2018 sloužil jako zástupce asistenta prezidenta pro strategickou komunikaci). Za druhé, přirovnává oponenty, americkou levici a demokraty, k teroristům z Al-Kaidy; to není příklad občanských ctností. A za třetí, Donald Trump vzhledem k mnohým svým

osobním vadám je velice nepravděpodobnou osobou pro záchranu a regeneraci americké republiky.

Esej vyšel na webové stránce *Claremont Review of Books*, vlajkového časopisu kalifornského *Claremont Institute*³⁾ - intelektuálního centra „straussianů západního pobřeží“, jejichž hlavním mentorem byl Harry Jaffa (1918-2015), student Leo Strausse. Jaffa byl stoupencem ontologické lidské rovnosti (nikoli rovnostářství) a filosofie přirozených práv, jak jsou obsaženy v Deklaraci nezávislosti („Tyto pravdy pokládáme za samozřejmé, že všichni lidé jsou si stvořeni rovni a svým Stvořitelem obdařeni určitými nezcizitelnými právy, mezi nimiž jsou právo na život, svobodu a usilování o štěstí.“) Filosoficky aristotelik, byl jedním z největších obhájců Abrahama Lincolna coby největšího amerického státníka všech dob, který završil dílo otců-zakladatelů zachováním jejich republiky a současně eliminací zla otrokářství. Krom přirozených práv, „claremontská škola“ pravicového myšlení rovněž zdůrazňuje občanské ctnosti a společenskou smlouvu; neomezenou imigraci, hlavně ilegální, vnímá jako porušení společenské smlouvy a práva občanů si vládnout sami. Imigrace má být jen se souhlasem občanů, jak je vyjádřen v zákonech.

Tato škola vypracovala i koncept tzv. administrativního státu, tj. federální byrokracie v různých vládních úřadech a agenturách, které regulují všechny aspekty života občanů, protože Kongres na ně delegoval výkonné i fakticky zákonodárné pravomoci, a soudy tento stav akceptovaly. V USA tudíž už není vláda zákona, občané si nevládnou sami podle zákonů přijatých Kongresem, ale vládne jim svévole (despocie) nevolených úředníků. A právě Trump coby naprostý politický outsider bude prý nejlépe schopen administrativní stát rozmetat a navrátit vládu lidu.

Překvapení – a nemenší rozruch – způsobilo interview, které na jaře 2019 poskytl *Claremont Review of Books* jeden z původních, nejstarších (v lednu 2020 mu bude devadesát let) a rozhodně nejpolemičtějších neokonzervativců, bývalý šéfredaktor měsíčníku *Commentary* (v letech 1960-95) Norman Podhoretz, který se vtipně označil za (ted už) paleo-neokonzervativce.

Trumpa v něm podpořil a postavil se za něj. Podhoretz je tak největší a nejvýznamnější výjimkou mezi neokonzervativci, kteří jsou vůči Trumpovi většinou kritičtí.

Podhoretz řekl, že kandidát Trump mu původně připomínal paleokonzervativce Pata Buchanana (s kterým v 90. letech 20. století sváděl ostré polemiky i politické boje) – hlásáním izolacionismu a protekcionismu. Zjistil však, že Trumpova politika není vůbec izolacionistická, naopak je ve světě aktivní, ať už se jedná o Čínu, Izrael, Blízký východ, Írán... A pokud jde o protekcionismus, zjistil, že ve světě nepanuje svobodný obchod, nýbrž země na sebe různá cla uvalují (Čína i EU na USA a opačně, atd.), takže několik nových Trumpových cel není tak zásadní věc. Trump jen o tom více mluví, než jeho předchůdci. On, Norman Podhoretz, je s Trumpovou politikou celkem spokojen a spíše nechápe proti-trumpovskou hysterii jiných (mladších) neokonzervativců z tábora „nikdy Trump“.

5.5 Změní Trump americký konzervatismus a Republikánskou stranu?

To je zásadní otázka, kterou si dnes klade každý, kdo se zajímá o budoucnost americké „GOP“ (*Grand Old Party* – přezdívka Republikánské strany) a pravice. Trump je totiž, alespoň dle dosavadních standardů, velice netypický republikán a ještě netypičtější konzervativce.

Na tuto otázku existují tři odpovědi, z nichž dvě jsou krajní. Ta jedna říká, že Trump je aberace, která na Republikánskou stranu žádný dopad mít nebude; ta se po něm, slovy jednoho republikánského aktivisty „vrátí k Lincolnovi a Reaganovi a všichni se budou tvářit, že se žádný Trump nekonal.“ Obě hlavní strany v USA jsou široké názorové a zájmové koalice, nikoli úzké ideologické skupiny jako v Evropě, a jejich hlavním zájmem je vyhrát. Když má strana zvoleného prezidenta, všichni ho podporují a obhajují – a tudíž on má velikou moc měnit a určovat její charakter. Poté, co je nahrazen prezidentem ze strany druhé, jeho strana je v opozici a po čase bude mít opět svého prezidenta, který určí její nový charakter. Jinými slovy, Republikánská strana je trumpistická, dokud je Trump prezident; v momentu, kdy prezidentem být přestane, ona přestane být trumpistická.

Na tom je velká míra pravdy; pohled do historie posledních minimálně sto let to potvrzuje. Proti tomu

Uvedl, že kdysi v mládí byl učen, že správné je především pomáhat jiným, druhým, ale za svůj život zjistil, že především je nutné pomáhat vlastním, chránit vlastní.

Možná se tady jedná o jakousi newyorskou solidaritu; je zajímavé, že mnozí prominentní Newyorčané, vzdor rozdílným politickým názorům, mají tendenci Trumpa hájit; Newyorčané jako neokonzervativce Podhoretz; centristický republikán Rudy Giuliani (starosta New Yorku v letech 1994-2001); či liberální demokrat a prominentní právník, obhájce Alan Dershowitz.

Proč ta solidarita? Jeden fakt by ji vysvětloval: všichni začínali jako outsideři (Podhoretz, Dershowitz a Giuliani se narodili v Brooklynu, Trump v Queensu) a všichni se dostali na výsluní Ameriky (symbolicky řečeno: na Manhattan). Jakási solidarita „rváčů“, kteří „to dokázali“ tady asi funguje.

však stojí názor opačný, který tvrdí, že s Trumpem se změnilo vše, americká politika nenávratně. Nejde ani tak o názory, jako o styl politiky, ten se stal vulgárnější, více populistický a dryáčnický. V tomto smyslu, stylu prezidentství, je Donald Trump prý stejně transformační prezident, jako byli např. populista Andrew Jackson (1829-37) – jemuž je stylem nejpodobnější –, či Franklin D. Roosevelt (1933-45), tvůrce „imperálního prezidentství“, jež se stalo nejdůležitější ze všech tří složek americké státní moci (předtím to byl Kongres).

Názor třetí je ten uprostřed: z Trumpa něco zůstane, něco bude odvrženo, a po něm se americká politika opět částečně vrátí do starých kolejí.

Pokud jde o Republikánskou stranu jako vehikulum, jež má dorazit do stanice jménem „moc v zemi“, mám za to, že pravda je někde uprostřed mezi odpovědi první a třetí.

Ale jiná je otázka, pokud jde o dopad Trumpa na americký konzervatismus. Tady je situace komplikovanější. Stoupenci druhé odpovědi („Trump změnil všechno“) tvrdí, že fuzionistická „triáda“ (libertarianismus; tradicionalismus; kdysi antikomunismus, pak bezpečnostní a zahraničně-

politický tvrdý realismus) skončila. Po Trumpovi se prý americký konzervatismus stane národním, ba až nacionalistickým konzervativismem. Ponechá si nejvíce z tradicionalismu, odvrhne antietatismus libertarianismu ve prospěch větší role státu v ekonomice, ať už jde o sociální programy, investice do infrastruktury, cla a tarify na ochranu domácího průmyslu; a v zahraniční politice bude méně internacionalistický, méně intervencionistický, méně se bude starat o země druhé a jejich obranu, a více jen o americké národní zájmy, úzce chápané.

Dle známé klasifikace trendů v americké zahraniční politice, kterou v zimním čísle 1999/2000 časopisu *The National Interest* formuloval profesor Walter Russell Mead – a ty trendy jsou tyto: jeffersonovský (neintervence v světě, obchod se všemi), hamiltonovský (sledování vlastních zájmů ve světě, včetně intervencí), wilsonovský (idealistické šíření demokracie ve světě) a jacksonovský (nezájem o svět, reflexivní izolacionismus, ale pokud nám někdo ublíží, udeříme na něj největší silou a rozdrtime ho) -, bude od teď post-trumpovský americký konzervatismus jacksonovský. (Samozřejmě tato klasifikace není plně vyčerpávající a jednotlivé kategorie nejsou ani vzájemně exkluzivní; např. tak významní prezidenti jako F. D. Roosevelt či R. Reagan nespádali výhradně do žádné z nich; kombinovali ve své zahraniční politice prvky mnohých z nich.

Názor přesně opačný tvrdí, že americký konzervatismus je mnohem širší fenomén než jeden člověk, byť prezident; fuzionistický konsenzus bude trvat i nadále. Stačí první příští demokratická vláda, která sáhne na práva a svobody konzervativců, a libertariánská složka tady bude živá a silná jakbysmet. Stačí nějaká mezinárodní krize či konflikt s účastí Ameriky, a její angažovanost ve světě plus systém aliancí a spojenců tady bude coby dup.

Navíc termín „nacionalismus“ není exaktní. V Evropě má etnické konotace; národ je skupina lidí stejného etnika a nacionalismus se častokrát vymezuje proti národům jiným. Nacionalismus je odlišný od patriotismu; patriotismus je loajalita k zemi, jejím institucím a všem občanům, bez ohledu na jejich etnikum: patriot je více loajální k občanům své země jiného etnika než k soukmenovcům v zahraničí, nacionalista je loajálnější k soukmenovcům v sousední zemi než ke spoluobčanům etnika jiného. „Patriotismus je láskou k druhým, nacionalismus je rozšířeným kolektivním sobectvím.“⁴⁾

Nacionalismus je kombinovatelný s jinými ideologiemi – liberalismem (např. mladočeši), socialismem (např. Edvard Beneš), konzervativismem (např. Karel Kramář) -, a taky s různými režimy: totalitním (Hitler), autoritativním (Franco), demokratickým (de Gaulle).

V USA původním protikladem nacionalismu nebyl internacionalismus či kosmopolitanismus, nýbrž „seksionalismus“, míněno regionalismus. Před válkou Severu proti Jihu nacionalisté byli ti, kdo preferovali zájmy celých USA před zájmy svého státu (Virginia) či regionu (Jih); jejich protipólem byli ti, kdo preferovali zájmy svého státu (Massachusetts) či regionu (Nová Anglie) před zájmy USA jako celku.

Americký nacionalismus je tak více-méně analogií evropského patriotismu, o to více, že Amerika nemá konkrétní etnický charakter; je tvořena příslušníky mnoha etnik a ras. Americký nacionalista je pak tudíž ten, kdo preferuje zájmy všech amerických občanů před zájmy kterýchkoli cizinců.

Přesto však je i tento typ nacionalismu kolektivismem a partikularismem.

A to je výzva pro americký fuzionistický konzervatismus, protože ten byl nikoli partikularistický, nýbrž univerzalistický.

Libertarianismus je klasický liberalismus, a ten obhajuje svobodu každého jednotlivce jakožto člověka, bez ohledu na etnikum, národ či občanství. Tradicionalismus, především v podobě křesťanské pravice, považuje křesťanství za pravé, Bohem zjevené náboženství, správné pro příslušníky národů a ras všech. A antikomunismus vnímal evropské, východoasijské, africké či latino-americké antikomunisty za bratry ve zbrani vůči totalitnímu monstru a preferoval je před domácími komunisty (které chtěl vidět za katrem).

V tomto byl fuzionistický konzervatismus patriotický, dokonce hyper-patriotický vůči americké republice a Západní civilizaci, protože je chtěl ochránit před totalitním bezbožným komunismem, ale nebyl nacionalistický. William F. Buckley jr. prohlásil, že v celé Americe od oceánu k širému oceánu nenajdete více patriotického člověka, než je on, ale zároveň že v jeho těle není ani jedna jediná nacionalistická molekule.

Trumpovští nacionalističtí konzervativci toto chtějí změnit. Trump a oni jsou reakcí na dva fenomény.

Jednak na tzv. politiku identity a intersekcionality americké „progresivní“ levice, a jednak na sekularizaci americké společnosti.

Levice ve své politice identity vnímá člověka - a vlastně vše - primárně prizmatem třídy, rasy, pohlaví, sexuální orientace a nyní už i svévolně zvoleného „genderu“ (tzv. trans-gender). Nevnímá člověka jako osobu, jednotlivce, nýbrž jako člena kolektivní skupiny. A některé skupiny (ty historicky méně privilegované či přímo potlačované) jsou vnímány jako morálně hodnotnější, správnější a názorově pravdivější než ty, jež historicky „utlačovaly“ a „utiskovaly“. Takže černý muž i bílá žena mají morální primát před bílým mužem; černá žena však před všemi třemi. Ale kdo má mít primát, černý homosexuální muž, nebo černá heterosexuální žena? Toť otázka, jaké levice řeší. Každopádně však platí princip intersekcionality: k čím většímu počtu historicky utlačovaných menšin patříte, tím více jste „ctnostnější“ a tím větší váhu má (mít) váš názor. Jste-li však bílý heterosexuální muž, nejlépe uděláte, když budete mlčet. A když vyslovíte názor jiný než příslušník kterékoli z těch rasových, sexuálních či „genderových“ menšin, mluví z vás jen vaše privilegia a snaha je zachovat, vůbec nemůžete mít pravdu, měli byste se omluvit...

Reakcí na tuto politiku identity a intersekcionality americké levice je Trump, tedy jistá forma nacionalismu. Přesněji patriotismu, protože americký nacionalismus je občanský, nikoli etnický. „Progresivní“ levice však nechápe, že to ona vytvořila Trumpa, že on je jejím výtvořem.

A za druhé, Donald Trump a vzestup nacionalismu jsou důsledkem úpadku religiozity americké společnosti za posledních deset let – stejně, jako byl vzestup evropských nacionalismů v 19. století důsledkem toho, že náboženství začalo hrát menší roli v životě a politice Evropy. Nevěříte-li v Boha, pak to neznamená, že nevěříte v nic; znamená to, že věříte v bůžky a modly náhradní: třídu, rasu, národ, pokrok, atd., a z nich nejvíce sjednocujícím se ukázal být národ; tudíž nacionalismus. Sekulární levice věří v „pokrok“ a historicky utiskované menšiny; pokud však odstraníte křesťanský humanismus z pravice, přesvědčení o vnitřní hodnotě každé lidské bytosti, zbude kmen, etnikum, rasa.

Levicoví liberálové nenávidí etnické nacionalisty bělošské, přičemž ty z jiných ras „chápou“ a „vcitují“ se do nich, aniž by si uvědomovali, jak se svým relativismem těm bělošským „rasialistům“ podobají.

Náboženské konzervativce vystupující proti potratům považují za hrozbu pro sebe i svou svobodu; jaký je však rozdíl mezi postojem levicových liberálů k nenarozeným dětem a bílých „rasialistickým“ bloggerů či trollů k imigrantům jiných ras?

Nahradí tedy nacionalistický konzervatismus dosavadní konzervatismus fuzionistický? Můj odhad je někde mezi odpovědí druhou a třetí: ne zásadně, ale částečně ho modifikuje. Fuzionistický konzervatismus v hrubých rysech zůstane, ale z toho trumpovský nacionalistického si vezme ještě větší důraz na americkou „národní“ (tj. občanskou) jednotu a odpor vůči ilegální imigraci. Restriktivnější imigrační politika a větší odpor k imigraci ilegální budou zřejmě i po Trumpovi součástí amerického konzervatismu.

Mimochodem, nacionalistický konzervatismus nám nedává konkrétní odpověď na otázku, jaká má být jeho zahraniční politika. „Obhajovat a prosazovat národní zájmy“ je obecná odpověď, ale co konkrétně to znamená?

John Bolton, třetí poradce Donalda Trumpa pro otázky národní bezpečnosti (od dubna 2018 do září 2019), má názor, jež lze shrnout do tří bodů:

Za prvé, svět je drsným, brutálním místem, nikoli postmoderní idylkou. Od hrozby použití síly či jejího faktického použití často závisí přežití vaše i vaší svobody. Diplomaci nelze nalézt dohodu vždy. Cestou k zachování míru nejsou primárně jednání, nýbrž odstrašení.

Za druhé, spoléhat na multilateralismus je pošetilé, častokrát je nutné jednat unilaterálně. Multilateralismus za každou cenu (například na bázi OSN) by znamenal, že nad americkou zahraniční politikou by měly právo veta Rusko a Čína. Naopak, pokud Amerika považuje něco za nutné či správné, má to udělat; přidá-li se k ní většina ostatních, skvělé; přidají-li se jen někteří, taky dobré.

A za třetí, Bolton bývá označován za neokonzervativce, ale není jím. On byl goldwaterovským konzervativcem už v roce 1964, kdy pozdější neokonzervativci byli ještě na levici (nebo ve školce, nebo nebyli ještě na světě). S neokonzervativci většinou souhlasí; oni i on jsou za aktivní americkou roli ve světě včetně použití vojenské síly, v jednom se však od nich zásadně liší: oni jsou přesvědčeni, že demokracie je dobrá pro lidi ve světě i pro Ameriku, proto chtějí demokracii ve světě šířit.

Bolton nikoli. Je přesvědčen, že demokracie na mnoha místech světa není dobrá pro západní demokracie, tedy pro Ameriku a spojence. Proč? Protože demokracie může leckde vést k nástupu protiamerických totalitních a islamistických režimů. Tudíž v mnoha zemích jsou lepší prozápadní diktatury, jež jsou navíc vůči menšinám (například náboženským) liberálnější než vlády vzešlé z demokratických voleb. Klasickým příkladem je Egypt.

Těmito svými postoji by se Bolton označil (a označuje se) za konzervativce, kterému jde o americké národní zájmy především.

Ale za národního konzervativce, obhajujícího americké národní zájmy především, na rozdíl od zájmů „globalistů“ a „internacionálních elit“, se považuje i největší konzervativní mediální hvězda doby Trumpa, moderátor Tucker Carlson na *Fox News*, který tíhne spíše k izolacionismu a všechny americké války a zahraniční intervence posledních dvaceti let považuje za pošetilé a hloupé.

Kdo je větším obhájcem národních zájmů, unilaterální intervencionista, anebo izolacionista?

Realistickou konzervativní odpovědí je: to záleží případ od případu.

DOPAD TRUMPA NA EVROPSKOU PRAVICI A KONZERVATISMUS

Jak jsme uvedli na počátku, v hlavních stranách středu a pravice v západní Evropě nyní téměř žádní konzervativci nejsou, dominují „Vichy konzervativci“, praktikující appeasement levice, ať už socialistické, liberální či zelené, kapitulaci před ní a kolaboraci s ní. Donald Trump na tyto proudy - křesťanské demokraty v Německu, republikány ve Francii a Konzervativní stranu ve Velké Británii - zřejmě velký dopad mít nebude.

Může mít dopad na strany, které jsou označovány jako radikální pravice (byť jejich ekonomická politika je častokrát socialistická), a které bychom neutrálně mohli označit jako nacionalisticko-populistické. Ty jako Národní sjednocení (předtím fronta) ve Francii, Strana nezávislosti Spojeného království či Strana brexitu ve Velké Británii, Liga v Itálii, či Alternativa v Německu. Tyto se mohou inspirovat některými technikami Trumpa, ale stejně jejich podpora bude vycházet primárně ze zdrojů domácích.

6.1 Nový konzervatismus ⁽⁵⁾

Nikoli pod vlivem Trumpa, ale z příčin podobných, jež v Americe daly vznik fenoménu Trump, tj. nesmírné radikálnosti progresivismu a neschopnosti „konzervativců“ v západní Evropě mu čelit, vzniká ve střední Evropě fenomén, který pro nedostatek lepšího termínu označím jako „Nový konzervatismus“. Jedná se primárně o původní klasické liberály, kteří se nově označují za konzervativce. Ukažme si tento fenomén na příkladu České republiky, byť se vztahuje na všechny země V4 - „visegrádské čtyřky“.

Když po listopadu 1989 v Československu vznikly politické strany, které se ideově hlásily k britské Konzervativní straně, francouzským neo-gaullistům, či německým CDU/CSU, říkaly si liberálně-konzervativní.

Na námitku, že na nich vlastně nic konzervativního není, že skutečnými „konzervativci“ té doby byli komunisté, že tyto strany jsou vlastně revoluční či alespoň reformní, jejich představitelé odpovídali, že sice nechtějí konzervovat komunistický *status quo*, přesto však konzervativní jsou, protože usilují o návrat k takovým konzervativním před-komunistickým a před-nacistickým hodnotám Západní civilizace, jako jsou vláda zákona, právní stát, či soukromé vlastnictví.

Ve skutečnosti tyto strany byly klasicky liberální; usilovaly o tržní hospodářství a demokratický kapitalismus. A jejich politici věděli, že klasickými liberály jsou.

Nyní za posledních cca. pět let nastal zajímavý fenomén: čím dále větší počet liberálů 90. let 20. století se začíná považovat za konzervativce a tak se i veřejně označují – a to aniž by zásadně změnili své názory. V něčem ale asi přeci jen ano, někteří z nich se v dospělosti nechali pokřtít a stali se katolíky. Mohl bych uvést příkladů mnoho, ale uvedu tři politiky hlavní pravicové strany v ČR za posledních třicet let, ODS.

Premiér za ní před deseti-třinácti lety (jeden z těch, kdo se dali na víru a nechali pokřtít), se označuje za „neokonzervativce, neoliberalu a neokatolíka“. Bývalý disident, spolupracovník Václava Havla, pak ministr zahraničních věcí a obrany, nyní čerstvě zvolený poslanec Evropského parlamentu, je taky před pár lety pokřtěný katolík a sebe-identifikující se konzervativce. A ministryně spravedlnosti před devíti-deseti lety, dnes známá advokátka a kritička genderového feminismu říká, že vždy byla liberálkou a považovala se za liberálku, ale nemůže si pomoci, dnes je konzervativní.

Co se děje a jak k tomu došlo?

Za prvé, posunul se samotný význam slova liberalismus. V 90. letech 20. století se pod ním rozuměl klasický liberalismus, tedy doktrína malého státu a tržního hospodářství. Typičtí představitelé

tohoto liberalismu byli Friedrich A. Hayek a Milton Friedman.

V současnosti se definice liberalismu čím dále tím více posouvá k americkému úzu, tedy doleva. Liberálem je ekonomický centrista až umírněný sociální demokrat, a zároveň ten, kdo vnímá židovsko-křesťanské hodnoty a dědictví spíše jako přítěž, tedy ten, kdo souzní s pozicí deníků *The Guardian*, *Gazeta Wyborcza* či „N“ (v Česku i na Slovensku), nebo týdeníku Respekt.

Za druhé, ti, kdo v 90. letech u nás zaváděli, přesněji obnovovali svobodnou společnost (demokracii, občanské svobody, lidská práva, vládu zákona, ústavní omezení a rozdělení moci státu, tržní hospodářství, atd.) měli jen málo co ze stávajícího konzervovat. Nebyl pro ně důvod se označovat za konzervativce. Nyní však, po necelých třiceti letech, je už co „konzervovat“, tj. chránit a zachovávat.

Tito lidé jsou přesvědčeni, že po listopadu 1989 se jim něco dobrého povedlo. Že už třicet let žijeme v jednom z nejšťastnějších období našich dějin. Málokdy jsme žili (možná nikdy) v takové svobodě, bezpečí a prosperitě zároveň, jako uplynulých třicet let. Výjimečná je ta trojkombinace: současně svoboda, bezpečnost, i prosperita; to trochu připomíná malý zázrak.

A navíc – to už asi skutečný zázrak je – máme dobré, přátelské vztahy se všemi sousedními zeměmi. Už netrpíme nacionalistickou nenávistí vůči sobě navzájem.

To vše stojí za to konzervovat, stojí za to být vůči všemu tomu konzervativním. Jinými slovy, dnešní noví konzervativci jsou ti, kdo chtějí konzervovat svobodnou společnost ustavenou po listopadu 1989.

Za třetí, mají dojem, že o to vše můžeme přijít. Že dobrodiní svobody, bezpečnosti i prosperity můžeme ztratit. Že vůbec nejsou samozřejmá, spíše výjimečná. (Konzervativci jsou vděční za ta dobra, jež máme; progresivci jsou naštvaní, že dober je tak málo a společnost tak zlá.)

Tito noví konzervativci vidí mračna na horizontu; mračna ze tří světových stran.

Ze západu se na nás tlačí ohlupující politická korektnost, jež nám zakazuje smysluplnou diskusi o některých senzitivních politických a společenských tématech.

Z východu expanduje neo-imperialistické, asertivní Rusko, jehož režim postrádá elementární úctu vůči člověku, jednotlivci i jeho životu.

A z jihu proniká, především migračně, nám historicky cizí civilizace, v jejímž rámci navíc existuje sice malý, leč virulentní proud, nazývaný islamismus či džihadismus, který nás a naše svobody nenávidí a nejraději by nás všechny viděl mrtvé.

Tyto hrozby podle nových konzervativců ohrožují naši svobodu, bezpečnost, i prosperitu. Tedy nejen že je co konzervovat, ale je i o co se obávat.

Za čtvrté, pro sebeidentifikaci bývalých klasických liberálů coby nových konzervativců (připomínám, aniž by výrazně změnili své politické názory) za posledních pět let nejsou zásadní ani tak ty druhé dvě hrozby vnější (jako klasičtí liberálové by taky byli proti agresivitě páně Putina; i proti teroristickému džihadu), jako spíše ta první hrozba vnitřní.

To, co vnímají jako vnucování politické korektnosti a ideologického myšlení ze strany politického proudu, který si říká progresivismus, který získal hegemonii na západ od nás, který svou ideologii vnucuje čím dále razantněji a který je čím dál tím méně tolerantní vůči těm, kdo ji nesdílejí, ba se opovažují jí oponovat.

Jejím jedním prvkem je omezování svobody projevu, zužování hranic společensky akceptovaného, neostrakizovaného projevu. Nejdrastičtější příkladem jsou zákonné, tj. státní zákazy tzv. *hate speech*, tedy „nenávistného projevu“. Zajisté je správné zakázat a trestat projev, který obhajuje zločiny či navádí ke zločinům (např. vraždám); ale to není případ tzv. *hate speech*. Pod tímto konceptem se označuje jakýkoli projev, který nemusí být ani objektivně zamýšlený jako nenávistný, ani mnohými takto subjektivně vnímaný, ale který může být necitlivý vůči příslušníkům oblíbených menšin progresivismu, a těmi jsou menšiny rasové, etnika neevropského původu, či menšiny sexuální. Nevinný etnický vtíp – pokud to etnikum je neevropské – je už prý „nenávistný projev.“

V tomto smyslu bývalí klasičtí liberálové a současní noví konzervativci mají pocit, že 90. léta u nás byla zlatou érou svobody projevu, a pokud jde o něj, současná česká společnost je stále mnohem svobodnější než západoevropská – a přejí si, aby to tak zůstalo.

Dalším prvkem je extremismus progresivismu v imigrační otázce. Noví konzervativci mají za to, že v otázce

počtu legálně přijatých imigrantů, stejně jako v otázce výše daní, se lidé mohou mezi sebou legitimně lišit. Když někdo obhajuje nízké daně a někdo daně vyšší, neznamená to, že jeden z nich je padouch. A to samé má podle nich platit i pro imigrační otázku: názory od naprosto liberálního až po naprosto restriktivní (a samozřejmě jakékoli mezi póly oběma) jsou legitimní a žádný z nich by neměl být demonizován. Noví konzervativci však žasnou nad tím, že progresivci mají tendenci demonizovat stoupence restriktivnější imigrační politiky, i ty, kteří tak činí z důvodů prozíravosti a rozvážnosti, coby rasisty a xenofoby.

Třetím prvkem je otázka práv a privilegií LGBT komunity. Noví konzervativci coby předtím klasičtí liberálové byli za svobodu příslušníků LGBT komunity a toleranci většinové společnosti vůči nim. Považovali a považují za nesprávné, že kdysi v západní společnosti byla homosexualita trestná.

Tento klasicky liberální postoj zastávají dodnes, ale byli zaskočeni tím, že hnutí za práva příslušníků LGBT komunity se překlopilo v hnutí za jejich privilegia a dokonce i za kriminalizaci těch, kdo mají z morálních či náboženských důvodů vůči tomu výhrady.

Některé zaskočil požadavek LGBT hnutí na povinnost příslušníky LGBT komunitu nejen tolerovat, ale udělit jim i stejné společenské uznání, jaké má manželská rodina vychovávající děti. Poté přišel další šok, snaha kriminalizovat pastory, kteří v souladu s biblickou morálkou označovali homosexuální vztahy za „hříšné“ - kriminalizovat je právě za jejich „*hate speech*“. Následně požadavek na uzákonění manželství párů stejného pohlaví, k němuž již ve většině západoevropských zemí došlo. Jinými slovy, požadavek na ztrátu exkluzivního společenského uznání dosavadní manželské rodiny otce, matky a dětí (při plné toleranci všech ostatních dobrovolných alternativních životních stylů dospělých) tím, že se legislativně za manželství prohlásí i soužití osob stejného pohlaví. A poslední kapkou pro ostatní bylo, když ti, kdo z náboženských nebo morálních důvodů odmítli svazek osob stejného pohlaví za manželství považovat, byli kriminalizováni.

Mám na mysli příklady manželů McArthurových provozujících pekárnu (*Ashers Bakery*) v Belfastu, Severním Irsku. Běžně obsluhovali LGBT zákazníky, odmítli však upéct dort s nápisem „Podporujte homosexuální manželství“. Na základě jejich víry to bylo proti jejich svědomí. Antidiskriminační úřad i soud je odsoudily k vysoké pokutě.

V té době v USA ve státě Colorado cukrář Jack Phillips (evangelikál) obsluhoval zákazníky všechny bez ohledu na jejich sexuální orientaci, odmítl však připravit dort ke „svatbě“ páru stejného pohlaví, protože to za svatbu nepovažuje; z důvodů svědomí rovněž odmítá připravovat dorty k Halloweenu či ty s alkoholem. Obdobné byly v USA případy květinářky či svatebních fotografů; problém pro ně nebyli LGBT zákazníci, ale ceremonie, které říkali uzavření „manželství“. Antidiskriminační komise jím udělily vysoké, ruinující pokuty, soudy první i vyšší instance je potvrdily, hrozilo jim i vězení.

Přítom ti zákazníci mohli snadno získat tutéž službu u jiných poskytovatelů, jen „odmítači“ z důvodu svědomí by od nich neměli zisk.

Nakonec oba případy skončily zdánlivým happyendem: k Nejvyššímu soudu Spojeného království se odvolali manželé McArthurovi, k Nejvyššímu soudu USA cukrář Jack Phillips. V roce 2018 jim oba soudy daly za pravdu: prohlásily, že nešlo o diskriminaci, protože žalovaní neodmítli zákazníky kvůli jejich sexuální orientaci, nýbrž kvůli svému morálnímu nesouhlasu s určitým názorem, který byli svými zákazníky (a antidiskriminačními komisemi i soudy nižších instancí) nuceni projevit.

Tento progresivistický trend trestat veřejné vyjádření nesouhlasu s oficiálním progresivistickým názorem, a silou státu nutit lidi říkat názory, s nimiž nesouhlasí, je dalším důvodem, proč se z klasických liberálů stali noví konzervativci, aniž by své klasicky liberální politické a ekonomické přesvědčení opustili.

Fenomén nového konzervatismu jsem popsal na českých realitách, ale jeho paralela existuje i v Polsku, v Maďarsku či na Slovensku. Slovenský poslanec Milan Krajniak, místopředseda strany „Jsme rodina“, kdysi začínal jako předseda Občanské demokratické mládeže, té nejliberálnější organizace mladých. Polský europoslanec Ryszard Legutko mi před patnácti lety sdělil, že lidem jako on se tehdy říkalo „kolibřík“ - konzervativní liberál. Dnes se k liberální složce „kolibříka“ už nehlásí. A nezapomínejme, že Viktor Orbán coby mladík začínal v letech 1988-89 taky jako liberál.

Jinými slovy, progresivisté, kteří se označují za „liberály“, svým dogmatismem, politickou netolerancí, moralismem, snahou státem názory trestat i vnucovat, a napodobováním některých ohavných manýrů starého komunistického režimu, „vyrábějí“ z bývalých skutečných liberálů včerejška nové konzervativce dneška.

SHRNUTÍ: CO JE KONZERVATISMUS, JAK BÝT KONZERVATIVNÍ?

Rozlišme konzervatismus jako myšlenkový a politický proud; a konzervatismus coby temperament, atribut člověka konzervativního. Konzervatismus jako myšlenkový a politický proud se definuje obtížně, konzervativci se mnohem snadněji shodnou na tom, proti čemu jsou, než na tom, pro co vlastně jsou. Tam už mezi nimi nastávají rozdíly. Zkusme tudíž nejdřív říci, proti čemu je konzervativec, a až poté se pokusme jej charakterizovat.

Konzervativec obecně nesouhlasí se třemi zásadními pozicemi, na nichž je založena současná levice. Těmi třemi zásadními pilíři levice jsou přesvědčení tato:

(1) Blaho občanů si vyžaduje rozsáhlý stát, který pečuje o ně i jejich potřeby, a reguluje vztahy mezi nimi. Lidé ponechání vzájemným svobodným vztahům – a stát omezený jen na udržování řádu ve společnosti – jsou návodem k neštěstí, ne-li ke katastrofě.

(2) Neexistují žádné absolutní mravní hodnoty či objektivní kritéria pravdy, dobra a spravedlnosti. Existují jen jednotlivá mínění lidí. Přesvědčení o existenci absolutní pravdy je nebezpečné, neboť vede k netoleranci, útisku těch, kdo onu údajnou pravdu nesdílejí, a k pokusům o její vnučování celé společnosti silou státu.

(3) Příčinou konfliktů mezi národy a státy jsou vzájemná nedorozumění, předsudky, netrpělivost a neochota naslouchat či porozumět druhým. Všechny tyto překážky lze při dobré vůli odstranit. S větší tolerancí, nasloucháním druhým a vyjednáváním lze dosáhnout vzájemného porozumění, míru a mezinárodní spolupráce.

Mnohým lidem se na první pohled mohou tato zásadní přesvědčení levice jevit jako konstatování faktu, jako popis reality. Konzervativci však říkají: ne tak rychle. Zajisté, v mnoha případech to byla pravda. Ale není to pravda celá a ani ta nejdůležitější. Tyto tři předpoklady levice nejsou konstatováním reality celé, ale jen části reality za určitých okolností; tedy jen na určitém místě

a v určité době. V mnoha případech, snad v jejich většině, je to právě naopak:

(1) Rozsáhlý stát dusí lidskou svobodu a iniciativu, umrtvuje lidskou energii i soběstačnost a nakonec vede k menší prosperitě celku a k závislosti části společnosti na sociální péči, z níž se už lidé nedokážou vymanit a postavit se na nohy vlastní.

(2) Absolutní pravda, objektivní kritéria dobra a spravedlnosti existují a jsou pro svobodu blahodárné. Právě existence pravdy o mravní hodnotě, důstojnosti a nedotknutelnosti každého jednotlivce je důvodem pro jeho svobodu.

(3) Příčinou mnohých mezinárodních konfliktů není nedostatek vzájemného porozumění, nýbrž existence radikálně odlišných, neslučitelných – ideologicky či kulturně podmíněných – koncepcí spravedlnosti. Války tedy budou vždy a věčný mír nikdy. Největším zlem není válka, nýbrž akceptace vlastního zotročení bez boje. Garancí svobody v tomto světě je tedy ozbrojená moc, síla zemí, jež svým občanům svobodu přejí. Tedy země západních. A taky i případné použití této síly ve světě, v němž stále většina vládců svobodě nepřeje.

Kdybych měl konzervatismus charakterizovat blíže, řekl bych, že je především preferencí zkušenosti před nadějí či naivitou; preferencí známého, osvědčeného, vyzkoušeného před neznámým, novým, nevyzkoušeným, jež se sice může ukázat jako dobré či snesitelné, ale taky jako destruktivní, smrtící a zhoubné.

Člověk má podle konzervativců stálou, neměnnou přirozenost, která není ideálně dobrá. Proto dokonalou společnost či ráj na zemi z principu nelze vybudovat. Konzervatismus je radikálně anti-utopický. Domnívá se, že hranice mezi dobrem a zlem vede nikoli mezi lidmi na jedné straně („dětí světla“) a lidmi na straně druhé („dětí tmy“), nýbrž uprostřed každého člověka. V každém člověku jsou impulsy k jednání dobrému, šlechtnému, obdivuhodnému, ale i k

jednání špatnému, hanebnému a zavrženíhodnému. U každého je ta hranice trochu jinde, každý se trochu jinak podvoluje jedněm impulzům a odporuje jiným. Přesto však impulzy k tomu špatnému nelze z člověka definitivně vymýt. To je politicky relevantní. Účelem je držet je na uzdě, aby v člověku či ve společnosti nepřevládly. Kdyby převládly, nastalo by společenské kataklyzma, krveprolití a občanská válka.

Podle konzervativců jsou tudíž státní moc, vláda nezbytné, protože lidé nejsou andělé; nezbytné pro vynucování práva a pořádku, prosazování spravedlnosti a ochranu svobody občanů. Stát, který by nezvládal tuto funkci, by ztrácel svou legitimitu. Funkce státu však má být „konzervativní“, nikoli revoluční či transformační: stát má chránit právo a pořádek, aby se společnost mohla v rámci vlády zákona spontánně vyvíjet, nemá však mít ambici radikálně měnit člověka či vylepšovat společnost. Konzervativním ideálem je „malý, ale silný stát“ - malý stát proto, že ti, kdo nám vládnou, taky nejsou andělé; je nutné, aby vláda i státní moc obecně byly omezeny a existovaly jejich vnitřní i vnější kontroly, ústavní systém dělby moci, brzd a protiváh - jak to již před dvěma sty třiceti lety popsal James Madison ve *Federalistovi č. 51*.

Tradice, zvyklosti, morálka a náboženství jsou společensky žádoucí a užitečné, protože do společnosti vnášejí vnitřní řád; učí nás chovat se slušně. To je důležité i pro svobodu, neboť jak psal Edmund Burke ve svých *Úvahách o revoluci ve Francii* v roce 1790, kontrola nad lidským chováním někde být musí, a jsou jen dvě možnosti: buď uvnitř člověka, v podobě internalizovaných norem; anebo jeho vně, v podobě státní represe a policejních donucení. Aby lidé mohli být politicky a ekonomicky svobodní, musí být do určité míry ctnostní, schopni sebeovládání. Nejsou-li, stanou se z nich predátoři a agresoři, stoupne míra zločinnosti a lidé samotní začnou volat po vládě tvrdé ruky. Aby se tomu předešlo, je dobré, aby se lidé dobrovolně či samovolně podřizovali normám správného chování, jež nám předávají tradice, zvyklosti, konvence či tradiční náboženská víra.

V neposlední řadě konzervativci milují instituce mezi jednotlivcem a společností, jako jsou rodina, spolek, občanské sdružení, skaut, farnost, charitativní či vzdělávací organizace atd. Plní totiž ve společnosti mnohé užitečné funkce, které kdyby neplnily, pak by je neplnil nikdo a společnost by byla ochuzena, anebo by je vykonával stát, čímž by nabral na rozsahu i moci a

stal by se nebezpečným. Tyto instituce udržují rovněž kontinuitu ve společnosti a lidem umožňují jejich seberealizaci, naplnění a smysluplnost života, tedy život bohatší a šťastnější, což vede k jejich loajalitě vůči životu, společnosti, spoluobčanům a řádu.

To je konzervatismus politický a intelektuální; co je však konzervativní temperament? Jaký temperament má člověk konzervativní?

Za prvé, musí být zároveň poslušný i rebel, zároveň loajální i rebelující, tudíž revolucionář - či přesněji a lépe řečeno, kontrarevolucionář.

Musí být poslušný a loajální vůči tomu, co je pravdivé, dobré a krásné -, proto musí být rebelem proti nepravdě, zlu a ošklivosti.

To v současnosti znamená, že musí být především proti ideologiím. Jak proti těm démonickým - nacismu a komunismu -, tak i proti těm trapně otravným: multikulturalismu, genderismu, či jeho nejnovější mutaci, trans-genderismu.

Konzervativci Západu v minulosti porazili monumentální, leč monstrózní ozbrojené ideologie nacismu a komunismu; a nyní si někdo myslí, že kapitulují před trpasličími ideologiemi progresivismu, levicového liberalismu a politické korektnosti? Za co je mají? Co si o nich vůbec myslí?

Za druhé, pro konzervativního člověka je příznačná vděčnost; konzervativní člověk je člověk vděčný. Vděčný za všechna požitání, kterých se nám dostalo. Jak už jsem uvedl výše, posledních téměř třicet let žijeme v bezprecedentní svobodě, bezpečí a prosperitě. Již téměř třicet let žijeme - měřeno našimi dějinami - uprostřed zázraku: takovou svobodu i bezpečnost *zároveň* jsme v naší historii snad nikdy neměli.

Za třetí, vděčnost činí člověka šťastným. Lidé, kteří jsou si vědomi toho, že mají být za co vděční, tj. lidé konzervativní, jsou většinou šťastní; a rozhodně šťastnější, než jejich oponenti. Jen se na ty oponenty podívejme: nevidí důvod ke vděčnosti, všude vidí jen samé křivdy a důvody ke stížnostem, jsou mrzutí a rozezlí.

A mají tolik práce, tolik úkolů: zachraňovat velryby, deštné pralesy, bojovat proti změnám klimatu, dovážet imigranty, uvalovat kvóty, integrovat segregované toalety - segregované na základě cis-genderu a integrovat je ve

zájmu trans-genderu -, prostě vyřešit a napravit všechny křivdy světa. Tolik práce, tak málo času...

Lidé konzervativní mohou být šťastní, *protože* nejsou ideologové. Mají vlastně *povinnost* být šťastní,

veselí, dobré nálady a hodně se smát. Smát se svým odpůrcům a vysmívat se jim, protože jsou vskutku směšní a absurdní. Musejí být radostní, těšit se ze života a dobře se bavit. Konzervativci jsou prostě lidé, kteří mají radost ze života a jsou ochotni ji hájit.

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)